

УДК 930.1:94

ББК 63.3

ΟΙ ΠΟΛΥΧΡΟΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΑΓΑΠΙΟΣ ΚΑΛΟΓΝΩΜΗΣ
Πρεσβεία της Ελλάδος στην Ουκρανία

Στο άρθρο αναλύονται μακράιωνοι ιστορικοί, εμπορικοί και πολιτισμικοί θεσμοί της Ουκρανίας και της Ελλάδας. Οι σχέσεις είναι εξαιρετικές τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο.

Λέξεις-κλειδιά: ιστορικός, εμπορικός, πολιτισμικός, θεσμός, Ουκρανία, Ελλάδα.

The article deals with a long history of bilateral cooperation of Ukraine and Greece, based on the religious and spiritual education, general pages of history and cultural heritage.

Key words: history, bilateral cooperation, Ukraine, Greece, education, cultural heritage.

Το ενδιαφέρον που δείχνει ένα Πανεπιστήμιο του Ουκρανίας για την Ελληνική Φιλολογία είναι κάτι που, σε προσωπικά, με συγκινεί ιδιαίτερα και σε κάθε περίπτωση επιβεβαιώνει τους πολύ παλιούς πολιτισμικούς δεσμούς ανάμεσα στις δύο χώρες μας.

Οι δεσμοί αυτοί διατρέχουν όλο το μήκος της ιστορίας και βυθίζονται στον μαγικό κόσμο της μυθολογίας. Αναζητώντας τις απαρχές των σχέσεων αυτών θα μπορούσε κανείς να ξεκινήσει με μία αναφορά στον Ηρόδοτο. Στην “Μελπομένη”, το τέταρτο βιβλίο των Ιστοριών του, ο Ηρόδοτος, λοιπόν, αναφέρει ότι οι Σκύθες ήταν απόγονοι του Ταργιτάου ο οποίος, με τη σειρά του, ήταν γιος του Δία και μίας θυγατέρας του ποταμού Βορυσθένης. Ο Ταργιτάος έκανε τρεις γιους. Στα χρόνια της βασιλείας τους, έπεσαν από τον ουρανό τέσσερα χρυσά αντικείμενα: ένα άροτρο, μία ζυγαριά, ένα δρεπάνι και μία φιάλη. Ο μεγαλύτερος γιος τα είδε πρώτος και έτρεξε να τα πιάσει. Αλλά αμέσως ο χρυσός πυρακτώθηκε. Όταν απομακρύνθηκε αυτός, ήρθε ο δεύτερος γιος και συνέβη ξανά το ίδιο. Τότε ήρθε ο νεώτερος αδελφός και βρήκε ότι τα χρυσά αντικείμενα δεν έκαιγαν πια. Τα πήρε λοιπόν και τα πήγε σπίτι του. Όταν οι δύο μεγαλύτεροι αδερφοί του το έμαθαν αυτό, του παρέδωσαν ολόκληρο το βασίλειο.

Κάπως έτσι μας αφηγείται ο Ηρόδοτος τη γέννηση του αρχαίου λαού της Σκυθίας, που πάνω-κάτω αντιστοιχεί γεωγραφικά με τη σημερινή Ουκρανία. Ο ποταμός Βορυσθένης, που η κόρη του γέννησε από τον Δία τον Ταργιτάο, είναι ο ποταμός που σήμερα ονομάζεται Δνείπερος. Στα ελληνικά “βορυσθένης” σημαίνει “αυτός που ρέει, που έρχεται από τον βορρά”. Τα τέσσερα χρυσά αντικείμενα, το άροτρο, η ζυγαριά, το δρεπάνι και η φιάλη μάς δείχνουν πόσο καλά γνώριζαν οι αρχαίοι Έλληνες το είδος του πλούτου που προσφέρει η γη αυτή στους κατοίκους της.

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, που επίσης αναφέρει ο Ηρόδοτος, οι κάτοικοι της χώρας αυτής ήταν απόγονοι του Σκύθη, του μικρότερου από τους τρεις γιους που απέκτησε με μία βασίλισσα της περιοχής ο ημίθεος Ηρακλής, όταν βρέθηκε στην περιοχή εκτελώντας έναν από τους γνωστούς άθλους του. Όταν την αποχαιρετούσε, η βασίλισσα ρώτησε τον Ηρακλή τι να κάνει τους με τους τρεις γιους τους όταν αυτοί θα μεγάλωναν. Ο Ηρακλής της άφησε ένα τόξο και μία ζώνη και της είπε να κρατήσει κοντά της μόνο εκείνον που θα κατάφερνε να λυγίσει το τόξο και που θα έδενε την ζώνη του όπως ο ίδιος. Τους άλλους, που δεν θα τα κατάφερναν, έπρεπε να τους διώξει μακριά. Ο μόνος, λοιπόν, που κατάφερε να λυγίσει το τόξο του Ηρακλή και που έδενε την ζώνη του όπως ο πατέρας του ήταν ο μικρότερος γιος, ο Σκύθης. Έτσι, οι κάτοικοι της χώρας του Βορυσθένη ήταν απόγονοι του πιο δυνατού και πιο άξιου από τους τρεις γιους του Ηρακλή. Αυτά περίπου έγραφε ο Ηρόδοτος τον 5ο αιώνα προ Χριστού. Τόσο παλιές, και πιθανότατα ακόμη περισσότερο, είναι οι σχέσεις των Ελλήνων με την χώρα που στην σύγχρονη εποχή ονομάζουμε Ουκρανία.

Από τις ελληνικές αποικίες στα παράλια του Ευξείνου Πόντου στο βυζαντινό προπύργιο της Χερσώνας και από εκεί στις ανθηρές ελληνικές παροικίες της νότιας Ουκρανίας, στα νεώτερα χρόνια (ιδίως στις περιοχές της Οδησού και της Μαριούπολης), οι δεσμοί της Ελλάδας ήταν πάντα στενοί με την Ουκρανία. Κι αν ο Ηρόδοτος μάς μιλάει για μια τοπική βασίλισσα που γέννησε μαζί με τον Ηρακλή τον γενάρχη των αρχαίων κατοίκων της χώρας του Δνειπερου, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πολύ αργότερα, στα τέλη του 10ου αιώνα μ.Χ., μία άλλη γαλαζοαίματη, μία πριγκίπισσα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, η Άννα, αδελφή του Αυτοκράτορα Βασιλείου Β΄, ξεκίνησε από την Κωνσταντινούπολη για να έρθει εδώ και να παντρευτεί τον Μέγα Βλαδίμηρο. Ο γάμος αυτός δεν σηματοδότησε μόνο την συμμαχία των Βυζαντινών με τους Ρως του Κιέβου αλλά, παράλληλα, την υιοθέτηση, από τους τελευταίους, της χριστιανικής θρησκείας. Όπως όλοι γνωρίζετε, η επέτειος των 1025 ετών από τον αυτόν εκχριστιανισμό των Ρως εορτάστηκε φέτος στο Κίεβο με μια σειρά λαμπρών εκδηλώσεων.

Λίγο νωρίτερα, τον 9ο αιώνα, δύο καλόγεροι αδελφοί από την Θεσσαλονίκη, οι Άγιοι Κύριλλος και ο Μεθόδιος, αναλάμβαναν να διδάξουν τον χριστιανισμό και τη γραφή (τη γραπτή γλώσσα) στους σλαβικούς λαούς. Το αλφάβητο που δημιούργησαν ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος, το λεγόμενο γλαγολιτικό, και η μετεξέλιξή του, το κυριλλικό, δεν ήταν μία απλή παραλλαγή του ελληνικού. Από τα χρόνια που πέρασαν καθώς και από την τεράστια εξάπλωση που είχε σχεδόν σε όλους τους σλαβόφωνους λαούς, αποδείχθηκε πως ήταν μια συνεπής, συστηματική αλλά και επιτυχημένη προσπάθεια να αποδοθεί με ακρίβεια σε γραπτή μορφή ο φωνολογικός πλούτος που χαρακτηρίζει τις σλαβικές γλώσσες. Αυτή ήταν, ίσως, και μία σημαντική διαφορά της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από άλλες μεγάλες Αυτοκρατορίες της Ιστορίας. Οι βυζαντινοί θέλησαν να μεταδώσουν στους γείτονες σλαβικούς λαούς τη θρησκεία καθώς και τις Τέχνες και τις Επιστήμες που γνώριζαν. Είναι άλλωστε, γνωστό, από την ιστορία, ότι όταν έρχονταν εδώ βυζαντινές πριγκίπισσες για να παντρευτούν τοπικούς ηγεμόνες (χαρακτηριστική περίπτωση είναι βέβαια, εκείνη της πριγκίπισσας Άννας) τις ακολουθούσαν πλήθος τεχνίτες, λόγιοι και καλλιτέχνες που μετέφεραν στους νέους πιστούς την τεχνογνωσία και τις επιστημονικές και καλλιτεχνικές γνώσεις των βυζαντινών. Όμως, οι βυζαντινοί δεν θέλησαν ποτέ να επιβάλλουν την ελληνική γλώσσα, την επίσημη γλώσσα της Αυτοκρατορίας, ούτε το ελληνικό αλφάβητο για να δώσουν γραπτή μορφή στις σλαβικές γλώσσες. Αντίθετα, με κοπιώδεις προσπάθειες, δημιούργησαν ένα νέο αλφάβητο, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες των γλωσσών των νέων τους συμμάχων. Γι' αυτό και οι λαοί αυτοί τόσο πρόθυμα υιοθέτησαν τη νέα αυτή γραπτή γλώσσα και την χρησιμοποιούν, με ελάχιστες αλλαγές, μέχρι και σήμερα.

Κι αν το αλφάβητο που σήμερα χρησιμοποιείται τόσο στην Ουκρανία όσο και σε άλλες γειτονικές χώρες έχει τις ρίζες του στην Ελλάδα, εμείς οι Έλληνες δεν ξεχνούμε οι απαρχές του αγώνα για την ελευθερία του σύγχρονου ελληνικού Κράτους θα πρέπει να αναζητηθούν εδώ, σε αυτήν την χώρα, στην Ουκρανία, και συγκεκριμένα στην Οδησό, τον τόπο όπου τρεις έμποροι, ο Ξάνθος, ο Σκουφάς και ο Τσακάλωφ, ίδρυσαν την Φιλική Εταιρεία, την οργάνωση δηλαδή που άναψε τις πρώτες σπίθες του Αγώνα για την ελληνική ανεξαρτησία.

Και βέβαια, μπορεί στην Αρχαιότητα, το Μεσαίωνα και τα νεώτερα χρόνια να ήταν πυκνότερο το ρεύμα των Ελλήνων προς την χώρα του Δνειπερου, σήμερα, όμως, με τους περισσότερους από 100.000 Ουκρανούς που επισκέπτονται την Ελλάδα κάθε χρόνο το ρεύμα αυτό έχει μάλλον αντιστραφεί. Πράγματι, όλο και περισσότεροι άνθρωποι από την Ουκρανία επισκέπτονται κάθε χρόνο την Ελλάδα, ιδίως το καλοκαίρι αλλά όχι μόνο, γνωρίζοντας από πιο κοντά τον ελληνικό πολιτισμό, επισκεπτόμενοι τους ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους, δοκιμάζοντας τις γεύσεις της ελληνικής κουζίνας και απολαμβάνοντας την ομορφιά του ελληνικού τοπίου. Με τον τρόπο αυτόν, ανανεώνονται συνεχώς οι δεσμοί ανάμεσα στους δύο λαούς, βαθιάει η γνώση του ενός για τον άλλο και ενισχύονται πανάρχαιοι δεσμοί φιλίας και αμοιβαίας εκτίμησης.

Είναι βέβαιο ότι ένα τόσο πλούσιο παρελθόν και ένα τόσο δυναμικό παρόν δεν μπορούν παρά να υπόσχονται ένα εξίσου καρποφόρο μέλλον.

Дата надходження до редакції 10.10.13